

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

6 Vtrum consilium procedat in infinitum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ARTICVLVS V.

Vtrum consilium procedat ordine resolutorio.

¶ Super quest. decima quarta articulum quintum.

In quinto autem articulo dubium est, quia a litera contradicere sibiipsum videtur. At enim & q processus a causis ad effectus est compositus, & quod processus consilii est a fine ad id, quod est ad finem: & tamen concludit, quod processus consilii non est compositus, sed resolutiuus, ac si finis non esset causa: & id quod est ad finem, non esset effectus, sed e converso.

¶ Ad hoc dicitur, quod cum inter finem ac quod sibi, & id quod est ad finem, sit duplex simplex habitudo, & una modificatur in altera, potest tripliciter procedi ratiocinando a fine, ad ea que sunt ad finem. Primo secundum simplicem habitudinem cause finalis ad suum effectum, ut sic. Et hic est processus a fine, ut sic, ad id quod est ad finem, ut sic.

Ca. 2. paulo post principium, co. 5.

Cap. 3. post med. to. 5.

Et hic est compositus: & suus oppositus est resolutiuus, sicut uniuersaliter verificatur de processu a causa ad effectum, & e converso. Secundo, secundum simplicem habitudinem effectus efficiendi ad causam, a qua effici debet. Et hic est processus ab effectu ad causam, & est resolutiuus, & suus oppositus est compositus, quia a causa ad effectum, neuter autem horum est processus consilii. Non primus, quia consilium est de efficiendis a nobis, ut patet in articulo 3. & 4. In processu autem primo, nihil dicitur de agendo, sed tantum de fine, & ad finem, ut sic. Nec secundus, quia consilium est de his que sunt ad finem, ut patet in articulo 2. Et ideo hoc in responsione ad tertium huius quinti articuli poterat author ut agenda nobis, non cadere sub consilio uoluit, an sint possibilia, nisi ut congrua & pracongrua fini. In secundo autem processu nihil dicitur de fine, & ad finem, ut sic.

AD QUINTVM sic procedit.

Videtur, quod consilium non procedat modo resolutorio. Consilium. n. est de his que a nobis aguntur: sed operationes nostras non procedunt modo resolutorio, sed magis modo compositiuo. scilicet de simplicibus ad compositum: ergo compositi consilium non semper procedit modo resolutorio.

¶ 2 Præt. Consilium est inquisitio rationis: sed ratio a prioribus incipit, & ad posteriora deuenit, sicut conuenienter ordinem. cum igitur præterita sint priora presentibus, & presentia priora futuris, in consiliando uidetur esse procedendum a presentibus, & præteritis in futura, quod non pertinet ad ordinem resolutorium: ergo in consilio non seruetur ordo resolutorius.

¶ 3 Præt. Consilium non est nisi de his, que sunt nobis possibilia, ut dicitur in 3. * Ethic. sed an sit nobis aliquid possibile, perpenditur ex eo, quod possumus facere, uel non possumus facere, ut perueniamus in illud. ergo in inquisitione consilii a presentibus incipere oportet.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 3. * Ethic. quod ille, qui consiliatur, uidetur querere, & resolvere.

RESPON. Dicendum, quod in omni inquisitione oportet incipere ab aliquo principio: quod quidem, si sicut est prius in cognitione, ita etiam sit prius in esse, non est processus resolutorius, sed magis compositiuus. Procedere. n. a causis in effectus, est processus compositiuus, nam cause sunt simpliciores effectibus. Si autem id, quod est prius in cognitione, sit posteriorius in esse, est processus resolutorius, ut pote, cum de effectibus manifestis iudicamus, resolvendo in causas simplices. Principium autem in inquisitione consilii, est finis, qui quidem est prior in intentione, posterior tamen in esse & secundum hoc oportet, quod inquisitio consilii sit resolutiua, incipiendo. scilicet ab eo, quod in futuro intenditur, quousque perueniatur ad id, quod statim agendum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod consilium est de operationibus: sed ratio operationum accipitur ex fine: & ideo ordo ratiocinandi de operationibus, est contrarius ordini operandi.

AD SECVDVM Dicendum, quod ratio

F incipit ab eo, quod est prius secundum rationem: non autem semper ab eo, quod est prius tempore.

AD TERTIVM dicendum, quod de eo quod est agendum propter finem, non quereremus scire, an sit possibile, si non esset congruum fini: & ideo prius oportet inquirere, an conueniat ad ducendum in finem, quam considerare, an sit possibile.

ARTICVLVS VI.

Vtrum consilium procedat in infinitum.

AD SEXTVM sic proceditur. Vtrum inquisitio consilii procedat in infinitum. Consilium. n. inquisitio est de particularibus, in quibus est operatio: sed singularia sunt infinita. ergo inquisitio consilii est infinita.

¶ 2 Præt. Sub inquisitione consilii cadit considerare non solum quid agendum sit, sed etiam quomodo impedita tollantur: sed quælibet humana actio potest impediri, & impedimentum tolli potest per aliquam rationem humanam. ergo in infinitum remanet querere de impedimentis tollendis.

¶ 3 Præt. Inquisitio scientie demonstratiue non procedit in infinitum, quia est deuenire in aliqua principia per se nota, que omnimodam certitudinem habent: sed talis certitudo non potest inueniri in singularibus contingetibus, que sunt variabilia, & incerta. ergo inquisitio consilii procedit in infinitum.

SED CONTRA. Nullus mouetur ad id, ad quod impossibile est quod perueniat, ut dicitur in primo * de celo: sed infinitum impossibile est transire. si igitur inquisitio consilii sit infinita, nullus consiliari inciperet: quod patet esse falsum.

RESPON. Dicendum, quod inquisitio consilii est infinita in actu ex duplici parte scilicet ex parte principij, & ex parte termini. Accipitur enim in inquisitione consilii duplex principium: Vnum proprium ex ipso genere operabilium: & hoc est finis, de quo non est consilium, sed supponitur in consilio ut principium, ut dicitur est. Aliud quasi ex alio genere assumptum: sicut & in scientiis demonstratiuis una scientia supponit aliqua ab alia, de quibus non inquirunt. Huiusmodi autem principia, que in inquisitione consilii supponuntur, sunt, quæcunque sunt per sensum accepta, utpote, quod hoc sit panis, uel ferrum: & quæcunque sunt per aliquam scientiam speculatiuam, uel practicam in uniuersali cognita, sicut quod mechanici est a Deo prohibitum, & quod homo non potest viuere, nisi si nutriatur nutrimento conuenienti: & de istis non inquirunt consiliator. Terminum autem inquisitionis est id, quod statim est in potestate nostra,

sed tantum de agenda re, & causa illius. Tercio igitur, potest procedi secundum quod est ad finem, inuenitur in agendis, ita quod non procedatur nec a fine puro, nec ab agendo puro: sed a fine assequendo ad id, quod est agendum finem, & sic deinceps retrocedendo. Et hic processus est processus consilij, quod est de agendis, ut ad finem, & de his que sunt ad finem, ut agenda resolutorie. Et licet processus iste missus videatur, & non nisi secundum partes iudicandus compositiuus, & resolutiuus, dicitur tamen simpliciter resolutiuus: quoniam de fine, & eo quod est ad finem, ratiocinatur tantum in materia agenda, & propter agendum resolutorie, id est, a posterioribus secundum esse. Ita quod sicut Musica, licet consideret numerum, ut in sonis, & e converso sonos, ut proportiones secundum numerum, & propter hoc media ponitur scientia) quia tamen de numero non nisi in materia soni, & propter sonum tractat, simpliciter dici potest scientia physica, & sub ea comprehenditur, eo quod non abstrahit a materia sensibili. Ita in proposito, consilium, quia (ut dictum est) finem, & ad finem in materia agenda tantum, & propter agendum, & quo agendum, a posterioribus secundum esse in priore considerat, resolvere simpliciter dicitur.

¶ Super

Ex lib. 4. di. 29. cor. 11. Cap. 11.

Art. 2. huius quest.

ut faciamus. Sicut enim finis habet rationem principii, ita id quod agitur propter finem, habet rationem conclusionis. vnde id quod primo agendum occurrit, habet rationem ultimam conclusionis, ad quam inquisitio terminatur. Nihil autem prohibet, consilium potentia infinitum esse, secundum quod in infinitum possunt aliqua occurrere consilio inquirenda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod singularia non sunt infinita actu, sed in potentia.

AD SECUNDVM Dicendum, quod licet humana actio possit impediri, non tamen semper habet impedimentum paratum: & ideo non semper oportet consilium de impedimento tollendo.

AD TERTIVM Dicendum, quod in singularibus contingentibus potest aliquid accipi certum, etsi non simpliciter, tamen ut nunc, prout assumitur in operatione. Sortem. n. sedere, non est necessarium, sed eum sedere dum scdet, est necessarium: & hoc per certitudinem accipi potest.

Super quest. decima quatuor articulum primum.

Item 15. q. 6. primos tres articulos, quod esset dicendum, in sequenti questione consulto dicit.

QVAESTIO XV.

De consensu, qui est actus voluntatis, in comparatione eorum, quae sunt ad finem, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de consensu. ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor.

- ¶ Primo, Vtrum consensus sit actus appetitiue: uel apprehensiuae uirtutis.
- ¶ Secundo, Vtrum conueniat brutis animalibus.
- ¶ Tertio, Vtru sit de fine, uel de his, quae sunt ad finem.
- ¶ Quarto, Vtrum consensus in actum, pertineat solum ad superiorem animae partem.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum consensus sit actus appetitiuae, uel apprehensiuae uirtutis.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod consensus pertineat solum ad partem animae apprehensiuam. Aug. enim 12. de Trin. consensum attribuit superiori rationi: sed ratio nominat apprehensiuam uirtutem: ergo consentire pertinet ad apprehensiuam uirtutem.

¶ 2 Praet. Consentire, est simul sentire: sed sentire est apprehensiuae potentiae: ergo & consentire.

¶ 3 Praet. Sicut assentire dicit applicationem intellectus ad aliquid, ita & consentire: sed assentire pertinet ad intellectum, qui est uis apprehensiuae: ergo & consentire ad uis apprehensiuam pertinet.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit in 2. lib. quod si aliquis iudicat, & non diligit, non est sententia, id est, consensus: sed diligere ad appetitiuam uirtutem pertinet: ergo & consensus.

RESPON. Dicendum, quod consentire importat applicationem sensus ad aliquid. est autem proprium sensus, quod cognoscitiuus est rerum praesentium. Vis enim imaginatiua, est apprehensiuam similitudinum corporalium etiam rebus absentibus, quarum sunt similitudines: intellectus autem apprehensiuus est uniuersalium rationum, quas potest apprehendere indifferenter, & praesentibus, & absentibus singularibus. Et quia actus appetitiuae uirtutis est quaedam inclinatio ad rem ipsam secundum quandam similitudinem, hinc est

A quod ipsa applicatio appetitiuae uirtutis ad rem, secundum quam ei inheret, accipit nomen sensus, quasi experientiam quandam sumens de re, cui inheret, inquam complaceat sibi in ea. Vnde Sap. 1. dicitur. Sentire de Domino in bonitate: & secundum hoc consentire est actus appetitiuae uirtutis.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicitur in 3. de anima, Voluntas in ratione consistit: unde cum Aug. attribuit consensum rationi, accipit rationem, secundum quod in ea concluditur uoluntas.

AD SECUNDVM dicendum, quod sentire, proprie dictum, ad apprehensiuam potentiam pertinet: sed secundum similitudinem cuiusdam experientiae, pertinet ad appetitiuam, ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod assentire, est quasi ad aliud sentire, & sic importat quandam distantiam ad id cui assentitur: sed consentire, est simul sentire, & sic importat quandam coniunctionem ad id cui consentitur: & ideo uoluntas, cuius est tendere ad ipsam rem, magis proprie dicitur consentire. Intellectus autem, cuius operatio non est secundum motum ad rem, sed potius e conuerso, ut in primo dictum est, magis proprie dicitur assentire: quauis unum pro alio poni soleat. Potest etiam dici, quod intellectus assentit, in quantum a uoluntate mouetur.

ARTICVLVS II.

Vtrum consensus conueniat brutis animalibus.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur, quod consensus conueniat brutis animalibus. Consensus: n. importat determinationem appetitus ad unum: sed appetitus brutorum animalium sunt determinati ad unum, ergo consensus in brutis animalibus inuenitur.

¶ 2 Praet. Remoto priori, remouetur posterius: sed consensus praecedat operis executionem. si ergo in brutis non esset consensus, non esset in eis operis executio: quod patet esse falsum.

¶ 3 Praet. Homines interdum consentire dicuntur in aliquid agendum ex aliqua passione, puta concupiscentia, uel ira: sed bruta animalia ex passione agunt, ergo in eis est consensus.

SED CONTRA est, quod Damasc. dicit, quod post iudicium homo disponit, & amat quod ex consilio iudicatum est, quod uocatur sententia, id est, consensus: sed consilium non est in brutis animalibus, ergo nec consensus.

RESPON. Dicendum, quod consensus, proprie loquendo, non est in brutis animalibus, cuius ratio est: quia consensus importat applicationem appetitiui motus ad aliquid agendum: eius autem est applicare appetitiuum motum ad aliquid agendum, in cuius potestate est appetitiuus motus: sicut tangere lapidem, conuenit quidem baculo, sed applicare baculum ad tactum lapidis, est eius, qui habet in potestate mouere baculum. Bruta autem animalia non habent in sui potestate appetitiuum motum, sed talis motus in eis est ex instinctu naturae: unde brutum animal appetit quidem, sed non applicat appetitiuum motum ad aliquid: & propter hoc non proprie dicitur consentire, sed solum rationalis natura, quae habet in potestate sua appetitiuum motum, & potest ipsu applicare, uel non applicare ad hoc, uel ad illud.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod in brutis animalibus inuenitur determinatio appetitus in aliquid, passiuè tamen: consensus uero importat determinationem appetitus non solum passiuam, sed magis actiuam.

AD II. dicendum, quod remoto priori, remouetur posterius, quod proprie ex eo tantum sequitur.

Prima Secundae S. Thomae. E 3 quitur

Inf. q. 74. ar. 7. ad 1. & 4. di. 29. art. 1. cor. Cap. 12.

Cap. 2. post mo. & c. 22.

Art. 2. hinc quest.

Tex. 42.

In corp. ar.

p. q. 16. ar. 1. & q. 27. ar. 4. & q. 59. ar. 2.

Infr. q. 16. ar. 2. corp.

Li. 2. Orth. fi dei. cap. 22.